

Мр Милан Мијалковски, пуковник

У оквиру војне мисли изненађење се изучава као вишедимензионална појава због тога што је у многим оружаним сукобима омогућило једној страни победу над надмоћнијим противником.

Недовољна истраженост, а тиме и несхватање чињеница да изненађење и у наизглед „невидљивом и безопасном“ (субверзивни) рату има истоветни значај као и у оружаним сукобима, узрокује да земље које су угрожене том специфичном агресијом доспевају у незавидну, па и у безизлазну ситуацију.

Аутор у чланку указује на нека могућа изненађења у субверзивном рату у савременом свету, с тежиштем на изненађењу посредством агентуре, на основу чињенице да агресор може и без одговарајуће агентуре успешно да спроводи оружану агресију против земље жртве, али не и субверзивни рат. Посебно наглашава да агресор може, уколико је створио агентуру у виталним областима земље жртве (политика, одбрана, безбедност итд.), систематском применом усклађених изненађења да оствари своје циљеве без већих потешкоћа.

Уводна разматрања

Савремени свет, поред осталог, карактеришу разни облици политичког насиља у којима не преовладава оружана борба. Међутим, не постоји општеприхваћени појам којим се означавају ти специфични облици насиља. За то постоје два основна разлога. *Прво*, Организација УН у својим документима изричито не забрањује њихову примену, а то је несумњиво разлог што није усвојила јединствен термин за њихово означавање (што је учинила у вези с оружаном агресијом). *Друго*, већина земаља чија је безбедност угрожена том специфичном агресијом некритички је прихватила, или само делимично модификовала, појмове усвојене у земљама које прибегавају тој агресији. На пример, у претходној Југославији кориштен је термин *специјални рат*, који је био аматерска преформулација америчког оригиналног термина *специјално ратовање* (*Special Warfare*). Међу неколико десетина термина за означавање те специфичне агресије најчешће су у употреби: неконвенционални рат, сукоби ниског интензитета, специјални рат, стратегија посредног наступања и неоружана агресија.

Различито термилошко и појмовно означавање те својеврсне агресије није значајна препрека за сагледавање њених основних обележја. На жалост, у међународним односима савременог света многе

земље откривају штетне последице те агресије по властиту безбедност с великим или потпуним закашњењима. То им се несумњиво догађа због недовољне обавештености о садржајима и токовима „невидљивих“ делатности којима се подрива њихова безбедност, или им не придају одговарајући значај, односно правовремено и ефикасно их не спречавају. Но, без обзира шта је посреди, такве земље доживљавају разноврсна изненађења, а узрок је, можда, то што се у доктринама, посебно војним, већине земаља савременог света студиозно изучава и уважава принцип *изненађење*, али искључиво у оружаним сукобима.¹ Неистраженост, а тиме и несхватање да изненађење и у наизглед „невидљивом и безопасном“ (субверзивном) рату има исти (и још већи) значај као и у оружаном сукобу чини да земље које су објекат субверзивног напада доспевају у тешку, па и безизлазну ситуацију.

Извесно је да ће у основним доктринарним документима СР Југославије из области одбране бити садржана два облика угрожавања њене безбедности – неоружана и оружана агресија. Тиме ће се створити значајни предуслови да се узму у обзир сви узроци, услови, чиниоци и делатности који могу позитивно или негативно да утичу на безбедност земље. Дакле, реални су изгледи да се на одговарајући начин третира и изненађење у подривачким делатностима против безбедности СР Југославије. На значај изненађења указује и Миланко Зорић: „Као комплексан војно-политички феномен, изненађење је актуелно и у миру и у рату, а заступљено је и у савременим условима“, затим, „оно је могуће у свим сферама друштва и у свим врстама људске делатности, од науке и технике до политике и стратегије као њеног инструмента“, а нарочито да „понекад циљеви изненађења могу да буду (1) застрашивање противника и стварање пете колоне, (2) изазивање пацифизма и дефетизма, постизање победе путем психолошке капитулације противника или довођењем на власт марионетског режима и (3) спречавање и сузбијање унутрашњег оружаног сукоба“.²

Зашто субверзивни рат?

Повељом Организације УН забрањен је рат као средство у међународним односима. Тиме су земље које теже успостављању или очувању доминације у регионалним или планетарним оквирима барем формално упозорене да то не чине применом оружаног насиља, односно ратом. У процесу трагања за облицима насиља у функцији остваривања своје политике, земље таквог опредељења и деловања стално реafirмишу

¹ „Читаво се ратоводство заснива на обмани“, тврди Сун Цу Ву и препоручује војсковођи да нападне непријатеља „када није спреман и да наступа када га он не очекује“ (*Вештина ратовања*, ВИНЦ, Београд, 1991, стр. 17 и 18). Живојин Мишић сматра да је стратегијско изненађење могуће, пре свега у нападу, јер је „нападач свагда сасвим слободан у избору тачке напада“, и да је „изненађење један од врло великих услова за повољан исход у борби“ (*Стратегија – вештина ратовања*, ВИНЦ, Београд, 1993, стр. 715).

² Миланко Зорић, *Принципи изненађења*, „Војно дело“, бр. 1-2/94, стр. 40.

Сун Цу Вуову стратегију: „Највећа вештина састоји се у томе да се отпор непријатеља сломи без борбе“.

Упркос томе што је наведена стратегија у савременом свету попримила забрињавајуће размере, већина земаља против којих се примењује нису је ваљано идентификовале и терминолошки означиле. Такво стање у теорији и пракси можда и не би било забрињавајуће да носиоци „недефинисаног“ рата, уколико га успешно реализују у односу на изабрану жртву, не постижу своје циљеве са истом или још већом ефикасношћу него применом класичног рата, и да се међународна заједница не показује немоћна да их санкционише.

У нашој теорији за тај специфични рат користе се два некритички преузета термина – специјални рат (*Special Warfare*) и сукоб ниског интензитета (*Low Intensity conflict*), оба америчког порекла. Компаративна анализа садржаја тзв. специјалног рата и сукоба ниског интензитета са садржајима субверзије несумњиво би показала да је реч о модификованим садржајима субверзије. Тим пре што термини специјално ратовање и сукоб ниског интензитета означавају исту америчку доктрину у различитим периодима. Наиме, САД тежиле су остварењу својих циљева специјалним ратовањем, и то: 1) директним и индиректним, прикривеним, тајним или отвореним ангажовањем против револуционарних снага у страниј земљи која је пријатељски наклоњена или савезница САД под изговором да бране њен унутрашњи систем, а заправо са жељом да одрже своје политичке, економске, војне и друге привилегије и позиције; 2) применом неконвенционалних дејстава и специјалних операција против земаља „трећег света“ с намером да дестабилизују, преусмере и сруше њихове друштвено-политичке системе и успоставе буржоаски систем, и 3) применом неконвенционалних дејстава и специјалних операција против социјалистичких земаља укључених у Варшавски уговор, с намером да подрију и ослабе те земље на свим пољима и преотму позиције СССР-а. Циљеви ангажовања САД осамдесетих година у сукобима ниског интензитета не разликују се значајно од циљева постављених у оквиру специјалног ратовања. Наиме, применом доктрине сукоба ниског интензитета САД теже: 1) да комбинавањем војних, политичких, економских, психолошко-пропагандних и других мера спрече и онемогуће ослободилачка стремљења и борбу народа против режима наклоњених САД, односно да одбране унутрашњи систем одређене земље (један од циљева специјалног ратовања) и тако очувају привилегије у тој земљи; 2) да подршком антикомунистичких снага у земљама „трећег света“ изазову побуне, преврате и пучеве, тј. да доводе на власт гарнитуре које ће сарађивати са САД и које ће на унутрашњем и спољнополитичком плану деловати према њиховим интересима и циљевима, дакле – да прошире свој утицај у свету (тај циљ је био актуелан и у оквиру стратегије специјалног ратовања), и 3) да спрече тероризам (борбом против појединаца, група, организација, покрета и суверених држава изван територије САД) ради заштите својих грађана, имовине и интереса.

Поређење тих садржаја са садржајима појма *субверзија* („отворена или тајна, директна или индиректна активност организована са стране, а усмерена против постојећег режима, правног, политичког и друштвеног уређења једне државе, односно субверзија као средство политичке борбе је свака активност коју у условима мира против једне државе или организације предузима друга држава, политичка организација или организована група да би изазвала преврат, смену на власти или руководећим положајима и да на власт и руководеће положаје доведе снаге које њој одговарају и усвајају њену идеологију“³) показује да су садржаји субверзије преточени и прилагођени експанзионистичкој политици САД, а означени као специјално ратовање, односно сукоби ниског интензитета. На готово истовестан начин субверзивна делатност је дефинисана у *Војном лексикону*: „... облици субверзије могу бити разнолики – од пропагандистичких до терористичких и диверзантских“⁴, у *Социолошком лексикону*: „... посебан вид субверзивне делатности представља изазивање и коришћење криза у циљу да се истакне 'нови програм' унутрашњег развоја дотичне земље“⁵, и у *Лексикону безбедности*: „... облици субверзије као што су шпијунажа, диверзија, саботажа, изазивање кризне ситуације, тероризам, убацивања наоружаних група представљају теже облике угрожавања дате државе или покрета“⁶.

Анализа тих дефиниција показује да су стратегији САД за означавање своје експанзионистичко-хегемонистичке политике, чије је основно обележје перфидан покушај подривања објекта напада (најчешће државе) изнутра, уместо субверзије, прво користили појам *специјално ратовање*, а сада *сукоби ниског интензитета*, и да је субверзија типичан рат.

Тврдњу да је субверзија, у ствари, субверзивни рат поткрепљују бројне чињенице, а пре свега то што носиоци субверзивног рата често успевају да, усклађеном применом субверзивних дејстава, жртву напада ставе под своју делимичну или потпуну доминацију, и то у много дужем периоду него што се то кроз историју људског друштва успевало оружаном агресијом. Будући да тај несумњиво ратни циљ остварују применом неоружаних субверзивних делатности, нема могућности да их санкционишу светске (ОУН) или неке друге међународне организације. Уколико се оружаном насиље и испољи, његови носиоци су најчешће снаге унутар земље жртве (оружана побуна, грађански рат, и слично), што подразумева издашну подршку носилаца субверзивног рата, који је и тада поштеђен од осуде релевантних међународних чинилаца. Пошто је субверзија забрањена правилима међународног права, прихватање термина „субверзивни рат“ исказивало би његову операционализацију, а тиме и могућност да се осуде и санкционишу његови носиоци. Таква пракса би веома позитивно утицала на смањење оружаних облика политичког насиља у савременом свету.

³ Мала политичка енциклопедија, „Савремена администрација“, Београд, 1966, стр. 1193.

⁴ Војни лексикон, ВИЗ, Београд, 1981, стр. 594.

⁵ Социолошки лексикон, „Савремена администрација“, Београд, 1982, стр. 681.

⁶ Обрен Ђорђевић, *Лексикон безбедности*, „Партизанска књига“, Београд, 1986, стр. 365.

Упориште за дефинисање *субверзивног рата* садржано је у Резолуцији од 14. децембра 1974 (садржи уводни део и осам чланова) Генералне скупштине ОУН, у којој се под појмом *агресија* подразумева „напад оружаних или других снага, и активности једне државе против суверенитета, територијалне целине или политичке независности друге државе“. Налази се и у појму *рат* – „комплексном, интензивном и масовном сукобу држава, војно-политичких савеза или различитих друштвених снага унутар једне земље, у којем се масовно и организовано примењује оружаном насиље и води оружана борба ради остваривања одређених политичких, економских и војних циљева“.⁷ Иако је оружана борба његов основни садржај, рат укључује и друге облике борбе (политичку, економску, психолошку, моралну)⁸, који су несумњиво значајни садржаји субверзије. На то указују и подела и класификација ратова: „према употребљеним средствима: нуклеарни, конвенционални, хладни, психолошки, специјални и ограничени рат“⁹ будући да су тзв. хладни, психолошки и специјални рат у суштини субверзивне делатности. На основу наведеног, *субверзивни рат је смишљено, комплексно и континуирано сучељавање делатности држава, коалиција држава или снага унутар једне државе у којем преовлађују неоружани облици борбе с циљем перфидног остваривања одређених политичких и других циљева држава, покрета, класа или народа. Или, субверзивни рат је неизазвана, најчешће тајна агресија једне или више држава на другу, којом се угрожавају суверенитет, територијална целина и уставни поредак нападнуте земље. Терористичко-побуњеничке и друге деструктивне снаге унутар нападнуте земље су главне снаге за вођење субверзивног рата (шема 1), а преовладавају неоружани облици деловања.*

Коришћењем појмова и термина којима се замењује појам *субверзивни рат* ствара се конфузија која погодује његовим носиоцима и обезбеђује им да несметано мешетаре у међународним односима. Таква збрка је очигледна и у погледу одређивања оружаних и неоружаних облика угрожавања безбедности СР Југославије. Наиме, иако је таква подела, глобално, прихватљива, њена операционализација указује на недопустиву контрадикцију и конфузност. Тачна је тврдња аутора да „безбедност СРЈ може бити угрожена неоружаном делатношћу и оружаном агресијом“.¹⁰ Условно је прихватљива и подела на спољне и унутрашње облике угрожавања безбедности СР Југославије. Међутим, неки ставови су неодрживи и нејасни. На пример, каже се да су „спољни облици оружани (оружана агресија, оружана интервенција и оружани притисак) и неоружани (сукоб ниског интензитета)“.¹¹ Прихватити да војна интервенција може да буде облик угрожавања безбедности СРЈ

⁷ Војни лексикон, исто, стр. 508.

⁸ Исто, стр. 508.

⁹ Исто, стр. 508.

¹⁰ Др Љубомир С. Стајић – Чедомир Гилановић, *Основи безбедности*, „Космос“, Београд, 1994. стр. 52.

¹¹ Исто, стр. 52.

значи сматрати да на евентуално ангажовање дела оружаних снага потенцијалног агресора против СРЈ Војска Југославије и други државни субјекти и снаге неће пружити отпор. Циљ војне интервенције јесте да се, без оружаног сукоба ширих размера, сачува или обори влада и друштвено уређење у некој земљи у интересу интервенционистичке силе. Свака војна интервенција је, у суштини, оружана агресија против суверених држава и народа. Земље интервении злоупотребљавају тај термин и стално покушавају да, применом војне интервенције у оквиру сукоба који је за њих заиста сукоб ниског интензитета, легално остварују своје хегемонистичке и освајачко-поробљивачке циљеве.

Неодржив је и појам *оружани притисак*, као спољни оружани облик угрожавања безбедности СРЈ, јер је реч о војном притиску који обухвата комплекс активности, почев од демонстрације силе вежбама и маневрима до отворених претњи, укључујући и оружане граничне инциденте, који су, несумњиво, карактеристични облици субверзије. Тиме што аутори унутрашње облике угрожавања безбедности СРЈ деле на „оружане (оружана побуна и тероризам масовних размера) и неоружане (обавештајно-извиђачка делатност, саботаже, диверзије, рушилачке демонстрације, испољавање грађанске непослушности, психолошко-пропагандна делатност...)“¹² вештачки покушавају да рашчлане субверзију. Наиме, све наведене активности чине целину која се означава појмом *субверзија*.

Аутори који заступају таква гледишта употребљавају нови појам *посебна дејства*, којим означавају примену силе у међународним односима: „скуп планских, организованих и координираних политичких, дипломатских, економских, психолошко-пропагандних, обавештајно-субверзивних, терористичких и војних акција, као и мера и поступака које једна или више држава самостално или преко међународне заједнице предузимају против земље – објекта напада ради остварења свог циља“,¹³ што је несумњиво покушај да замене архаичне термине *специјални рат* и *сукоб ниског интензитета*. Истовремено, довели су у сумњу и класификацију облика угрожавања безбедности СРЈ, јер је појам *посебна дејства* свеобухватнији, прецизнији и, у суштини, обухвата све што и појам *субверзија*. То је нарочито уочљиво у случају снага које означавају као извршиоце „посебних дејстава (за организовање герилских – побуњеничких и противпобуњеничких дејстава, за извођење диверзантских и препадних дејстава, за обавештајно-извиђачка дејства, за психолошко-пропагандна дејства и за цивилне послове)“.¹⁴ Истоветне снаге су носиоци и субверзивних дејстава, што је такође потврда непотребног умножавања термина који означавају исте садржаје.

Несумњиво је да појам субверзија обухвата претежно неоружане облике борбе: *уколико применом субверзије њени носиоци успеју да постигну постављени циљ, успели су да противника победе без примене*

¹² Исто, стр. 53.

¹³ Исто, стр. 209.

¹⁴ Исто, стр. 220.

оружаног насиља. Уколико у томе не успеју, а њихова политика и интереси неминовно захтевају остварење крајњег циља, субверзија се испољава и оружаним облицима (селективни тероризам и диверзија, масовни тероризам, убацивање припадника специјалних снага, оружана побуна, грађански, етнички или верски рат). Преовлађујући носиоци оружаних облика побуне су грађани земље која је објекат напада, противници актуелног режима, које вишеструко тајно или јавно подржава земља интервент. Распаду СФРЈ претходила је интензивна примена неоружаних облика субверзије. Међутим, земље интервенти, руковођене проценом да неоружани облици субверзије, чак и ако омогуће распад државе, неће омогућити одговарајуће остварење њихових интереса, одлучили су да примене најгрубљи облик субверзије – оружану сецесионистичку побуну. Форсирање и тог облика субверзије није им био никакав проблем, будући да су словеначки, хрватски и муслимански сецесионисти били под њиховом потпуном контролом, с једне стране, а пошто су знали да би мирним (парламентарним) распадом СФРЈ добили само оно што им припада, без отпора су прихватили савет налогодавца да отпочну побуну, с друге стране.

Грађански рат на простору бивше југословенске републике БиХ и вишегодишња економска блокада СРЈ несумњиво су сукоб ниског интензитета за земље које су посредно или непосредно ангажоване у њиховом провођењу. Оба та случаја нису последица оружане агресије, нити специјалног рата, већ вешто организоване и ефикасно остварене субверзије. Међутим, поставља се питање јесмо ли били изненађени и, ако јесмо, да ли сада чинимо одговарајуће напоре да нам се то поново не деси, односно можемо ли спречити изненађења у субверзивном рату ако немамо довољно поузданих сазнања о томе како се она испољавају.

Изненађења у субверзивном рату

У оружаном сукобу једна страна, да би натерала другу страну на повлачење и заузела њене положаје или објекте које брани, најчешће мора да наступа, односно да напада. Да ли ће нападачка страна то чинити на фронтални или неки други начин зависи од бројних објективних и субјективних околности. Ако нападач оствари свој циљ применом неког начина дејства који бранилац не очекује, тј. ако га изненади, успех ће бити не само бржи и већи него и тренутно видљив (заузета територија, људски губици, заробљеници итд.). Међутим, учачавање ефеката изненађења у субверзивном рату је много компликованије, а разрешење тог проблема је могуће уколико се студиозно сагледа корелација између појмова *изненађење* и *субверзивни рат*.

Анализе несумњиво показују да се последице изненађења у субверзивном рату, као и у оружаном агресији, могу реално и правовремено уочити. На одговарајући начин организоване државе које су нападнуте субверзивним ратом разрадиле су поуздане показатеље и ваљане критеријуме помоћу којих успешно откривају већину субверзивних изненађе-

ња. Насупрот њима, неорганизоване државе са закашњењем откривају или уопште не успевају да открију изненађења која се у субверзивном рату против њих систематски примењују. Узроци за то су непознавање суштине, односно несхватање опасности од субверзивног рата, и, посебно, неуочавање изузетног значаја изненађења у њему. Зато треба знати да је „изненађење неочекивано дејство у погледу времена, места, правца, начина борбених поступака, и употребљених снага и средстава, којима се настоје онемогућити циљеви, планови и намере непријатеља и паралисати његова акција“, ¹⁵ односно „скуп мера, поступака и активности које се предузимају неочекивано за противника у погледу времена, места и правца употребе снага, начина дејства, примењених средстава и ратних поступака“, ¹⁶ као и основна обележја субверзивног рата (најчешће тајна агресија).

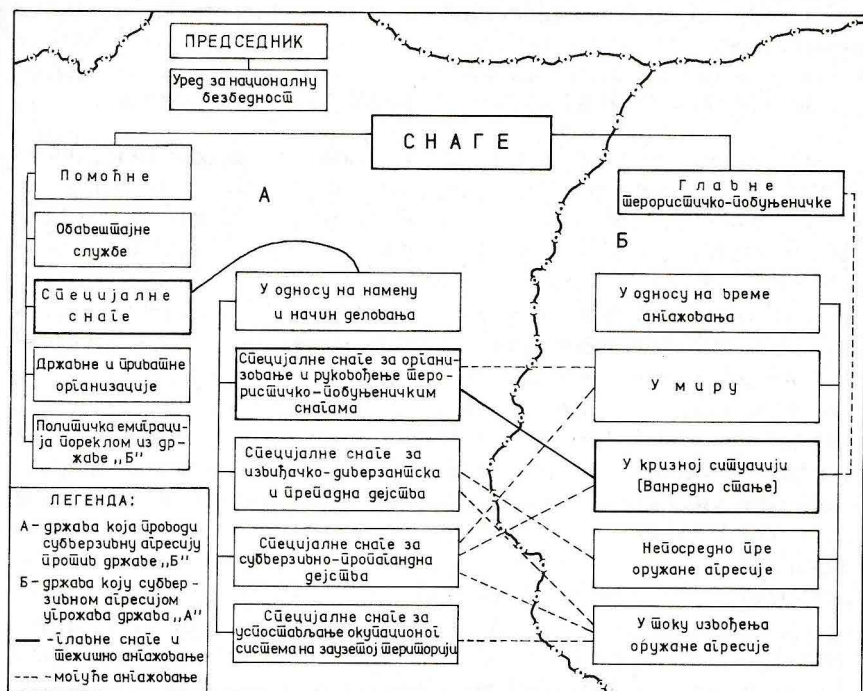
Сагледавање значајних сличности и разлика између класичног рата (оружана агресија) и субверзивног рата омогућава уочавање значаја и начина за постизање изненађења у субверзивном рату. Њихове заједничке одреднице су: 1) носиоци и једног и другог рата су држава или савез држава; 2) концепција, доктрина и стратегија; 3) наставак су политике другим средствима, и 4) чиниоци рата (људи, материјална средства, простор и време).

Разлике између класичног и субверзивног рата су бројне. Субверзивни рат је типичан офанзивно-освајачки рат, будући да жртва не угрожава његовог носиоца. Главне снаге (шема 1), односно стратегијски ешелон субверзивног рата јесу грађани земље која је објект напада, непријатељски настројени према актуелном режиму (у класичном рату оперативне снаге агресора су главни ешелон). Главни објект напада у субверзивном рату је људски мозак (ум), односно воља грађана земље жртве (у класичном рату су то најчешће оружане снаге нападнуте земље). Постизању крајњег циља у субверзивном рату – исходу рата, не тежи се директно, него индиректно (у оружаној агресији се тежи директном остварењу циља). У субверзивном рату исход се најчешће не очекује у кратком периоду (значајна карактеристика класичних ратова је муњевитост), и преовладавају неоружани облици деловања, док оружана борба чини основно средство и садржај оружане агресије. Уколико субверзивни рат не прерасте у грађански или етнички рат, људске жртве су минималне, што обично није карактеристично за класичан рат.

На готово истовестан начин као и у класичном рату, носиоци субверзивног рата предузимају, неочекивано за објект напада у погледу времена, простора и области државе и друштва, разноврсне делатности у покушају да постигну изненађење. Самим тим што се већина делатности субверзивног рата спроводи тајно и илегално, изненађење је у односу на противника стално актуелно. С аспекта времена, изненађења

¹⁵ *Војна енциклопедија*, Друго издање, Редакција Војне енциклопедије, Београд, 1972, стр. 731.

¹⁶ *Војни лексикон*, исто, стр. 190.

Снаге за вођење субверзивног рата

у субверзивном рату су могућа у свим фазама (припремна, почетна, развијајућа, кулминациона и завршна), а с аспекта простора, изненађење може да се постигне изван или унутар територије објекта напада, само на једном њеном делу или на целој територији. Најчешћа и најбољнија изненађења су у виталним областима државе објекта напада. Зависно од крајњег циља и могућности за његово остварење, носиоци субверзивног рата планирају и покушавају да постигну изненађења селективно (у појединим областима државе и друштва), или тотално (у свим виталним областима). Ипак, највеће изненађење за земљу која је угрожена субверзивним ратом јесте довођење њеног руководства у заблуду да су главне снаге за вођење субверзивног рата изван земље (видети шему 1). У том случају, одбрана и заштита од субверзивног рата ће несумњиво бити потпуно погрешни. У вези с тим, типичан пример је претходна Југославија, која се свестрано припремала за одбрану од спољне агресије, а занемаривала главну опасност по њену безбедност од унутрашњих сецесионистичко-побуњеничких снага. С обзиром на то да званичници претходне Југославије нису успели у право време да донесу одговарајућу одлуку којом би покренули све расположиве снаге и употребу свих средстава за заштиту основних вредности државе, догодило се стратегијско изненађење. Поред тога, у субверзив-

ном рату догађају се и бројна оперативна, регионална, тактичка, па и појединачна изненађења (поступци појединих личности на државним функцијама).

Покушаји за постизање планетарног изненађења

Из Другог светског рата изашле су само две велике силе, после чега је успостављена равнотежа страха, која је названа „хладни рат“. У тој равнотежи појавиле су се нове економске велесиле (Јапан и Савезна Република Немачка). Распадом биполарног света нестала је равнотежа страха. Заговорници успостављања тзв. новог светског поретка покушавају да искористе постојећи вакуум за постизање субверзивног изненађења у планетарним размерама. Наиме, реч је о покушају да се озваничи нови принцип у међународном праву и односима који ће омогућити да се, буде ли неопходно, интервенише у унутрашње послове суверених држава. Суштина тог исфорсираног принципа јесте у томе да већина земаља у свету свој суверенитет преда у надлежност међународним телима, која су под несумњивим утицајем заговорника тезе „један свет“ (*One World*). Будући да савремени свет карактеришу униполарна хегемонија (*Pax Americana*) и доминантан утицај трију економских групација (САД, СРН, Јапан, Руска Федерација и Кина), јасно је коме би суверене државе требало да предају свој суверенитет. Униполарна хегемонија је у савременом свету онемогућила малим субјектима међународне заједнице да у супарништву великих имају релативно велику улогу, а упорно покушава да такве намере и могућности осујети чак и нуклеарним силама. Карактеристичан пример за то су инсинуације у вези са људским правима које су САД упутиле Кини.

Претенденти на успостављање контролисаног света, свесни чињенице да су се сви досадашњи покушаји освајања света методом физичког запоседања туђих територија завршавали поразом њених носилаца (Први и Други светски рат), упориште за своју стратегију траже (и налазе) у Организацији уједињених нација и у регионалним системима безбедности и сарадње. Они покушавају да у прелазном периоду између биполарног и још неизграђеног униполарног светског система, посредством Организације УН, обезбеде себи свестрану улогу: 1) *процењивача* унутрашњих проблема у сувереним земљама које „угрожавају или могу да угрозе међународни мир“; 2) *саветодавца* актуелног режима или деструктивне групације у некој држави (зависно од тога који од наведених чинилаца заступа њихове интересе); 3) *посредника* у решавању искрслих проблема; 4) *арбитра* у окончању спорова; 5) *миротворца* итд. Наведене активности правдају потребом да се рат предупреди, чиме очигледно игноришу начело Повеље ОУН, према којем „ништа не овлашћује УН да се мешају у питања која су у унутрашњој надлежности држава да таква питања износе на решавање пред међународне форуме“.

Уколико заговорници тих идеја успеју да их остваре постићи ће, с аспекта вођења субверзивног рата, изненађење планетарних размера.

У том случају, иза сваког покушаја било које земље да своје унутрашње политичке проблеме решава аутономно стајаће „неко“, овлашћен да се укључи у њихово решавање. Дакле, легализовано би било право на интервенцију (и војну), која би за интервенционисте била „сукоб ниског интензитета“, а за народ суверене земље тотални рат. Заговорници права на интервенцију оправдање за његово легализовање налазе у потреби да се спречавају етничке оружане побуне. Међутим, њихова отворена пристрасност, најчешће у корист снага које су опредељене да ванпарламентарним путем остварују своја права, указује на то у шта се све може претворити право на интервенцију. Била би „права посланица“ за носиоце субверзивног рата да, скривени иза заштите људских права суверених народа, потпирују национализам и верски фанатизам и намећу своју вољу другим земљама. То би било нарочито опасно стога што би носиоци униполарне хегемоније показали охолост и неразумевање ситуације у другим сувереним државама, јер, и сада је очигледно да они своје вредности и норме грубо намећу другима. Своје намере и делатности, у вези с тим, правдају тиме да им доносе срећу, али да они то не схватају.

Изненађење у духовној сфери

За успешно вођење субверзивног рата према некој земљи веома је значајно сазнање о томе шта духовно спаја и раздваја њене грађане, па стратегији субверзивног рата томе придају највећи значај. Јер, када свестрано изуче истоветне, различите и супротне интересе између појединих група, организација, покрета и других субјеката, поседују довољно података за глобално планирање начина вођења субверзивног рата. Распиривањем чињеница и околности које духовно раздвајају грађане земље објекта напада духовно јединство се још више нарушава, а чине се покушаји и да се разбије. За то су посебно погодне вишенационалне и вишеконфесионалне земље. Свакако, носиоци субверзивног рата имају добро разрађене системе и за преумеравање и сламање воље у једнонационалним земљама. Њихова ће ефикасност постати још убојитија уколико се изборе за легално право на интервенцију у унутрашње послове других земаља.

Веома се тешко препознају основни показатељи на основу којих се може закључити да је постигнуто *изненађење у духовној сфери* једне или више области друштвеног живота земље жртве, јер је свака земља специфична. Ипак, уколико је воља већине грађана против актуелног режима или није спремна да одсудно брани националне и државне интересе, поуздан је знак да је постигнуто *изненађење у духовној сфери*.

Размишљања и ставови Ричарда Е. Симпкина у вези с том врстом изненађења, иако се пре свега односе на класичан рат, заслужују пажњу. Он образлаже два типа изненађења: морално – под којим подразумева ситуацију када „непријатељ не зна да долазите, односно нападате, али

није у стању ништа да предузме да би вас спречио“.¹⁷ Образлажући морално изненађење, Симпкин наглашава да „ако постигнете морално изненађење, могуће је да непријатељ ни на који начин не испољи ефикасно реаговање, а да ви на тај начин постигнете материјално или психолошко решење“.¹⁸ Тај став поткрепљује изјавом генерала Шапошњикова, некадашњег начелника Генералштаба ОС СССР-а: „Предуслов победе лежи у савршеној припреми у непријатељевим редовима, тако да се исход реши унапред. На тај начин, победничка армија напада деморалисаног и већ пораженог противника“.¹⁹

Субверзивне делатности које су претходиле насилном распаду СФРЈ систематски су указивале на степен утицаја оствареног у духовној сфери југословенског друштва (прво се распало удружење књижевника СФРЈ). Разједињеност информативно-пропагандног система имала је велики значај у потпуном разбијању духовног јединства државе, јер су сецесионистичко-побуњеничке снаге стално потхрањиване примамљивим обећањима и вероватним просперитетом њиховог народа после отцепљења од СФР Југославије. Таква информативно-пропагандна антијугословенска кампања је умногоме утицала на опредељење грађана приликом гласања на вишестраначким изборима 1990. године. Она је, у ствари, омогућила агресивним националистима и сецесионистима да на легитиман начин освоје власт у појединим републикама. Тиме су услови за разбијање духовног јединства грађана постали још повољнији. Протагонисти онога што је раздвајало грађане СФРЈ, својом искључивошћу, изазвали су етнички рат.

У процесу разбијања духовног јединства грађана СФРЈ, методом систематске индоктринације, који је интензиван 1990. и 1991. године, постигнуто је *стратејско изненађење*. Оно се састојало у томе што су: 1) органи и институције државе углавном констатовали шта може да произведе нападно духовно конфронтирање нација, али нису доследно спроводили Устав да би то спречили; 2) сецесионистичка руководства у ефектима разбијања духовног јединства видела су могућност за олако устоличење своје власти, заборављајући да ће игнорисањем права на самоопредељење народа изазвати етнички оружани сукоб, и 3) грађани су се, слепо верујући и следећи сецесионистичке ратне хушкаче, довели у ситуацију да поднесу највећи терет своје сулуде заблуде.

Агентурно изненађење

Основна функција сваке државе јесте остваривање државних интереса, које може остварити ако је способна да сваку своју реалну идеју претвори у силу. За материјализацију силе држава мора поседовати одређену снагу. У начелу, државни живот се одвија тако што држава

¹⁷ Ричард Е. Симпкин, *Надметање у брзини маневра – О рату у 21. веку*, ВИНЦ, Београд, 1991, стр. 222.

¹⁸ Исто, стр. 248.

¹⁹ Исто, стр. 85.

покушава да своје интересе остварује колективном снагом, односно учешћем свих њених поданика. Организованост државе, поред осталог, подразумева употребу различитих органа и снага ради остваривања државних интереса. Једни органи утврђују шта уопште треба радити, а други раде по тим упутствима. То С. Јовановић²⁰ назива два одвојеним функцијама: регулативном и извршном, које потом операционализује у три државне функције: законодавну, судску и извршну. Функције се обављају путем државне делатности. У наведеним релацијама функција се јавља као циљ, а делатност као средство за његово остваривање. Професор Лукић заступа мишљење да држава има само једну функцију – усмеравање друштва: „Државна политичка функција је усмеравање друштвеног развоја у одређеном правцу и то на тај начин да се њеној делатности поставља као циљ да доведе друштво у предвиђено стање или да допринесе да оно дође у то стање“.²¹ Глобално, функције државе могу да се поделе на две групе: *класичне* (одбрана, заштита, јавни поредак, спољна политика, финансије и законодавство) и *друштвене* функције (привреда, образовање, култура и сл.).

Свака се државна функција мора спроводити у државном интересу као јавна служба. Реализатори било које државне функције не смеју користити државну функцију у свом личном интересу. Свака функција мора да има сопствене органе. Сједињавање више функција у истом органу или телу носи ризик од злоупотребе државних интереса. У пракси постоји стална опасност да државни органи злоупотребе државну функцију и власт која им је поверена. Од те опасности нису имуни ни државни органи одређени избором ни државни органи одређени постављањем или на неки други начин. Устав државе је општа заповест, којом је, пре свега, регулисана организација врховне власти државе, а закон је заповест државне власти. Функционисање државе пресудно зависи од доследног спровођења наведених правила у пракси.

Носиоци субверзивног рата у фази припрема за његову примену темељито и свеобухватно изучавају све чиниоце и функције везане за земљу објекат напада. До потребних података о њој долазе на разне начине: коришћењем легалних извора и научноистраживачких пројеката, разменом података са савезницима, илегалним методама, и на друге начине. С аспекта успешности вођења субверзивног рата нарочити значај има примена илегалних метода, а у оквиру њих *агентурни метод*.

У класичном рату једна страна у сукобу може код друге стране, посредством агентуре, да постигне тактичко, оперативно или стратегијско изненађење. Историја ратова богата је таквим примерима. Међутим, најчешће се превииа чињеница да је обавештајна служба стране која је у оружаном сукобу повремено или систематски постизала изненађење, и да је створила агента (агентуру) међу припадницима

²⁰ Слободан Јовановић, *О држави*, Београд, 1992.

²¹ Радомир Лукић, *Политичка теорија државе*, Београд, 1979.

супротне стране. Такво превиђање је евидентно чак и ако је агент²² пресудан у остваривању стратегијског изненађења. Заборавља се, наиме, чињеница да је агент, нарочито стратегијски, за актуелног ратног противника деловао у време лажног мира, односно да је активно учествовао у субверзивном рату против сопствене земље.

Агентурно изненађење у субверзивном рату је стално актуелно и основни је предуслов за његово успешно вођење. Актуелни су сви нивои субверзивног рата (стратејски, оперативни и тактички), све његове етапе (припремна, почетна, нарастајућа, кулминациона) и сви његови аспекти (обавештајни, пропагандни, терористички, диверзантски, побуњенички итд.). Док се класичан рат може успешно водити чак и без одговарајуће агентуре, субверзивни рат је без ње незамислив. Наиме, савремена извиђачко-осматрачка средства омогућавају команданту стратегијске групације да и без агентуре прибави релевантне податке о противнику и донесе одговарајућу одлуку о ангажовању властитих снага. Орган или тело државе носиоца надлежан за ангажовање снага субверзивног рата, под претпоставком да максимално користи резултате осматрачко-извиђачке технике, неће бити у стању да доноси одговарајуће одлуке. У рату какав је субверзивни, сукобљене стране нису фронтално сучељене, па је излишно снимање елемената „борбеног распореда“ снага субверзивног рата из ваздушног простора, на пример, будући да не постоје. Тај задатак у субверзивном рату искључиво извршава *агентура*. Носиоци субверзивног рата, руковођени тим сазнањем, упорно покушавају да се инфилтрирају у све или већину субјеката земље жртве и тако ефикасно и подмукло блокирају рад државних органа. Тада настаје стање које користе за планирање и провођење осталих субверзивних делатности (индоктринација, пропаганда, тероризам, побуна и слично). Непосредни извршиоци тог задатка (инфилтрација) јесу *обавештајне службе*, које међу грађанима земље жртве проналазе појединце који су из различитих разлога спремни да издају своју отаџбину. Од њих стварају разноврсну агентуру, а најчешће: 1) агентуру од утицаја, 2) агентуру за прибављање обавештајних података, 3) агентуру за субверзивну пропаганду, 4) агентуру за селективно терористичко и диверзантско деловање, 5) агентуру за саботажно деловање и 6) агентуру за организовање побуњеничких дејстава. Уколико обавештајне службе носиоца субверзивног рата успеју да створе било коју од наведених врста агентуре, у било којој области друштва и на било којем нивоу земље жртве, а њена контраобавештајна служба не открије агенте, изненађење је апсолутно постигнуто. Нарочито је опасно ако је створена агентура од утицаја.

Агенти од утицаја су најчешће лица која обављају неку значајну дужност у некој од регулативних или извршних државних функција –

²² Агент је непрофесионални припадник обавештајне службе који са њом сарађује (прикупља поверљиве податке о објекту интересовања или спроводи неку субверзивну делатност – пропагандну, саботажну, терористичку и слично) из различитих побуда и мотива (патриотски, идеолошки, политички, верски, материјални и др.).

класичној (одбрамбена, заштитна, спољнополитичка, законодавна) или друштвеној (информативна, образовно-васпитна, културна итд.). Дакле, то могу бити политичари, официри, чиновници, дипломате, новинари, научници, забављачи и други. Такви агенти, којима вешто управља земља носилац субверзивног рата, имају велике могућности да блокирају рад државних органа, да изворе и облике угрожавања властите државе процењују и оцењују на штету државних интереса, да утичу на доношење законске регулативе којом се неадекватно штите државни интереси, да утичу и непосредно учествују у недоследном спровођењу закона, да компромитују властиту државу разним инкриминисаним делатностима, да у спољнополитичким активностима манифестују индолентност, да у информативној, образовној и културној сфери пропагирају вредности атипичне за домаћу стварност итд. Они су посебно опасни по безбедност земље жртве када поверују да је за њих лично, као и за њихову матичну земљу, најбоље да без поговора прихватају сугестије, савете и захтеве, укључујући и евентуалне ултиматуме, носилаца субверзивног рата. Дакако, њихове могућности да озваниче такво своје деловање тешко могу постати реалне, али не треба их ни одбацити. Уколико дуго остану неоткривени, покушаће да овладају, а затим и да ангажују орган или институцију којом руководе. Њихово откривање и онемогућавање у периодима критичним по безбедност државе, колико год да је ефикасно и радикално, може бити закаснело, јер је стратегијско изненађење већ постигнуто. Са тог аспекта карактеристичан је пример рада Председништва СФР Југославије.²³

Уколико је држава носилац субверзивног рата успела да створи агенте од утицаја и на нижим нивоима у хијерархијској структури власти земље жртве, несумњиво је омогућила да систематски постиже оперативна и тактичка изненађења час у једној, час у другој области друштвеног живота. У ствари, створила је стање погодно за успешно вођење субверзивног рата (методом управљања кризном ситуацијом) ради остваривања својих циљева и интереса.

²³ Председништво је у марту 1991. године (у Хрватској је тада постојала побуњеничка оружана формација јачине 70.000 људи) три дана разматрало политичко-безбедносну ситуацију у земљи и усаглашавало мере за њено превазилажење демократским путем. Због опортуног и уцењивачког понашања чланова Председништва из Словеније, Хрватске, Македоније и Босне и Херцеговине није донета одлука о завођењу ванредног стања у земљи.

Члан Председништва из Македоније, у паузама седнице, три пута је телефоном контактирао са Дејвидом Бајндером, Американцем, који је 28. новембра 1990. у „Њујорк Тајмсу“ објавио чланак под насловом: „ЦИА – скори распад Југославије“. Први пут, 16. марта, саопштио му је да ће се тог дана у 18.00 часова одржати седница Председништва СФРЈ на којој ће се разматрати „политичко-безбедносна ситуација у земљи“ и да „што се тиче војске – ствар је завршена“. Наредног дана му је саопштио да постоје „размимоилажења у војном врху“ и, најзад, 20. марта, да су „ствари око војске – легле“. Наведене супротности нарочито су дошле до изражаја у мају 1991, када је Стипе Месић, кандидат за члана Председништва СФРЈ, упркос томе што је јавно говорио да ће радити на разбијању државе, изабран за председника Председништва. Притисци чланица Европске уније на СФРЈ у вези с избором Стипе Месића на наведену дужност били су веома груби и систематски, несумњиво због уверености да ће он ревностно испунити све њихове захтеве у погледу разбијања СФР Југославије.

И остале врсте агентуре могу да остваре бројна изненађења различитог нивоа и последица. У вези с тим, посебан значај има агентура намењена за прикупљање обавештајних података. Контраобавештајна искуства већине земаља у свету показују да су земље носиоци субверзивног рата успевале да посредством тог типа агената у дужем периоду долазе до веома значајних података о земљама жртвама. С обзиром на то да земља носилац субверзивног рата умешно користи прибављене податке о земљи жртви за планирање и извођење разноврсних специјалних операција, може се претпоставити колике су јој биле могућности да перфидним, неприметним изненађењима прошири услове за остварење или да остварује своје циљеве и интересе.

Обавештајна служба носиоца субверзивног рата инструктише агенте за прикупљање података да се у потпуности солидаришу и активно подржавају политику и политичке акције земље жртве, и да ревносно и дисциплиновано обављају задатке из надлежности формацијске и функционалних дужности, чиме одвраћају пажњу оних са којима дневно раде, као и недовољно професионалних припадника контраобавештајне службе.

Оружана побуна у субверзивном рату

Носиоци те својеврсне агресије првенствено настоје да остваре своје циљеве у односу на жртву неоружаним делатностима. Упоредо се припремају и за резервну варијанту, односно да применом силе остваре постављени циљ. За ту насилну варијанту се одлучују у крајњој нужди, када закључе да утицајни агенти, и поред систематске опструкције, саботажа и блокирања виталних државних функција земље жртве, не могу да допринесу потпуном остварењу крајњег циља.

Држава објект субверзивног рата која доживи оружану побуну, без обзира на њене узроке (политички, сецесионистички, етнички, верски) и колико год да се исцрпљује да би доказала да је била у току све већих побуњеничких делатности, укључујући и то да је сигурно предвидела њено избијање, доживела је *стратејско изненађење*. Једна од основних намена одбрамбено-безбедносног система сваке државе јесте да *спречи изненађење*, било од носилаца деструкције унутар земље, било од потенцијалног спољног агресора. Зато је највећи успех једне државе ако успешно спречи избијање оружане побуне. Евентуално ефикасно и брзо гушење оружане побуне може бити показатељ високе борбене спремности њених оружаних снага и органа полиције, али је то, истовремено, и компромитација владајућег режима. Несумњиво, свака држава за успешно спречавање избијања евентуалне оружане побуне има упориште у уставима и законима о одбрани и државној безбедности, што значи да је, уколико се изненађење ипак испоји, затајила нека значајна карика у државном механизму.

Један од најчешћих узрока изненађења у вези с оружаном побуном јесте тај што се земља објекат напада субверзивног рата исцрпљује у припремама за одбрану од спољне оружане агресије, а занемарује могућности, посебно карактер и функционалност, остварене спреге носилаца деструкције у земљи са спољним носиоцима субверзивног рата. Таква заблуда често може да има катастрофалне последице по безбедност државе, као и по њен опстанак. Таквим деловањем држава жртва поступа супротно народној пословици: „Не чини оно што разве-сељава непријатеља“.

Догађања која су претходила насилном распаду СФРЈ карактери-стично су и упозоравајуће искуство. И онима који нису професионалци у области одбране и безбедности било је познато да чинилац који има могућности да парламентарним путем остварује своја права, илегално ствара оружану силу и увози наоружање из иностранства обавља припреме за рат који ће отпочети када се осети довољно спремним за њега. Органи и тела за руковођење системом за општенародну одбрану и друштвену самозаштиту СФРЈ континуирано су добијали поуздане податке о интензивним припремама словеначких, хрватских и муслиман-ских сецесиониста за оружану побуну. Због тога су само делимично прихватљиве тврдње да је СФРЈ разбијена доношењем Устава 1974. године. Наиме, савезни органи, посебно ЈНА, имали су упориште у Уставу СФРЈ да свим средствима спрече право на отцепљење применом силе, јер по члану 238. Устава СФРЈ нико није имао право да призна или потпише капитулацију, нити да прихвати или призна окупацију СФРЈ или појединог њеног дела. Наведени члан Устава СФРЈ није допуштао ни Председништву државе да без сагласности, односно без уважавања воље свих њених грађана, доноси одлуке о распаду државе. Наиме, да је Председништво државе у октобру 1991. онемогућило сецесионистичко руководство Хрватске да илегално увози наоружање из Мађарске, или да је доследно спровело своју одлуку од 9. јануара 1991. у вези са разоружањем паравојних формација у земљи, а нарочито да је схватило у правом смислу и на одговарајући начин деловало против масовних терористичких напада хрватских паравојних формација на јединице и објекте ЈНА и српски народ у тадашњој Хрватској, као и да је на прави начин реаговало у вези са „Директивом одбране суверенитета и независности Републике БиХ“, од 12. априла 1992, којом је Алија Изетбеговић објавио рат српском народу у БиХ и ЈНА, несумњиво је да би било осујећено коначно изненађење носилаца субверзивног рата против СФР Југославије.

Шиптарски сецесионисти на Косову и Метохији и муслимански у Рашкој области и северној Црној Гори проводе терористичко-побуњ-ничке припреме и активности, чиме покушавају да подржавају поступке које су у процесу разбијања СФРЈ проводили словеначки, хрватски и муслимански сецесионисти. Они се представљају као репрезентанти националних мањина чија су права у СРЈ „угрожена“, па систематски покушавају да изборе неку врсту територијалне аутономије као први

корак за отцепљење од СР Југославије. Истовремено, спроводе и припреме за оружану побуну. Оба облика њиховог деловања су ванпарламентарна, дакле противуставна. Разлика између наведених облика је само у томе што први облик јавно пропагирају посредством својих етничких политичких странака, док други облик спроводе илегално. Њихови инострани заштитници се такође двојно постављају – први облик јавно подржавају, а други континуирано илегално остварују. Припреме за оружану борбу имају типичне облике грубог међународног тероризма, јер они на својој територији прихватају и обучавају шиптарске и муслиманске терористе, које затим, разним каналима, враћају у СРЈ ради извођења селективних терористичких акција и интензивирања припрема за оружану побуну.

Организацијска структура шиптарских сецесиониста, која је 1993. и 1994. године делимично разбијена, поред осталог, показује на то да су одмакле њихове припреме за оружану побуну, коју су планирали да отпочну изненадно. Војно руководство су чинили самозвано министарство одбране и генералштаб, којима су били потчињени: 1) корпуси (приштински и метохијски), 2) општински штабови на Косову и Метохији, надлежни за мобилизацију побуњеничких јединица, 3) специјалне терористичке јединице и групе, и 4) терористички контингент на обуци у иностранству.

Операционализовани план ангажовања наведеног језгра, јачине око 40.000 побуњеника, поуздан је показатељ намера њихових вођа да постигну стратегијско изненађење у односу на ВЈ и СР Југославију. Предвиђено је да терористичко-војне јединице тзв. приштинског корпуса главним снагама запоседну и одсудно бране правце који из долине Западне и Јужне Мораве воде ка Косову и Метохији, а да помоћним снагама блокирају и униште јединице и објекте ВЈ у Приштини, Подујеву, Урошевцу и другим местима. Побуњеничке јединице тзв. метохијског корпуса треба својим главним снагама да неутралишу јединице ВЈ у Метохији, а помоћним снагама да заузму поједине правце који из Албаније воде ка СРЈ и тиме омогуће брз и несметан долазак шиптарских терориста из Албаније и, преко ње, из других земаља – ради подршке њихове побуне.

Руководство шиптарског сецесионистичког покрета је основало тзв. министарство унутрашњих послова републике Косово, које је развило илегалне обавештајно-безбедносне органе на територији, с основним задатком да свеобухватно и непрекидно прибављају податке о ВЈ и МУП-у Србије, што, такође, потврђује њихову намеру да постигну стратегијско изненађење.²⁴ Због тога су развили веома фун-

²⁴ Општинско јавно тужилаштво у Приштини подигло је 7. априла оптужницу против 71 припадника илегалног шиптарског МУП-а, који су, поред осталог, поседовали једну велику и осам малих радио-станица, посредством којих су пратили радио-везе МУП-а Србије и Војске Југославије. Пред Већем петиције Окружног суда у Пећи, 6. априла 1995. почело је суђење деветочлавној групи оптуженој за угрожавање територијалне целине СРЈ и праћење активности МУП-а и Војске Југославије.

кционалан систем визуелног осматрања објеката и јединица ВЈ, посебно њихових активности. Истовремено, изузетан значај придају агентурној делатности (откривена су и на временске казне затвора осуђена два официра ВЈ због тога што су им предавали податке) и на тај начин прибављају значајне податке. На пример, припадник обавештајне службе шиптарске терористичке организације дао је податке о размештају артиљеријске јединице ВЈ и о организацији стражарске службе, и указао на могућност за њену физичку ликвидацију.

Сличне и истоветне терористичке делатности спроводе и муслимански сецесионисти у Рашкој области (органи власти СРЈ покренули су током 1993. и 1994. године истрагу и подигли оптужницу против 46 лица, Окружно јавно тужилаштво у Новом Пазару оптужило је 25 лица, а у Бијелом Пољу је покренута истрага против 21 лица због кривичних дела угрожавања територијалне целокупности СРЈ оружаном побуном).

Несумњиво, мере које су предузеле власти СРЈ, поред осталог, имају функцију спречавања најопаснијег изненађења у субверзивном рату. Таквим поступањем државних органа разбија се терористичка организација сецесиониста. Истовремено, њиховом руководству намеће се питање да ли су власти онемогућиле све њихове чланове или само неке, и да ли откривају њихове терористичке планове када су израђени или још док су у некој од фаза израде. У сваком случају, морају закључити да је обезбеђење државе и ВЈ од изненађења евентуалне оружане побуне на високом нивоу. Јер, сваки облик побуне, посебно оружане, има мало могућности да успе без стратегијског изненађења.